

ERMENİ KİMLİĞİNDE TÜRKİYE ÖNYARGISI

Tutku DİLAVER

Analist

Yeni tip koronavirüs (Kovid-19) salgını neredeyse dünyadaki bütün ülkeleri etkisi altına aldı. Pek çok ülke salgınla mücadele etmeye çalışırken, Ermenistanda tek taraflı 24 Nisan anlatisının da altı çizilmeye devam edilmektedir. Daha önce AVİMde yayınlanan Soykırım İddialarına Dair Tutarsız İfadeler Dikkat Çekmeye Devam Ediyor başlıklı yazıda da bahsedildiği gibi, 1. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında yaşanan süreçte salgınlarla kırılan Anadolu halkı göz ardı edilerek, soykırım iddialarıyla bağlantı kurulmaya çalışılmaktadır.[1]

Özellikle Nisan ayına girildikten sonra anma günü adı altında yapılan törenlerin planlamasına başlandığı görülmektedir. Kaliforniya başta olmak üzere pek çok yerde yapılması planlanan etkinlikler, salgın nedeniyle iptal edilmiştir. Bunun üzerine söz konusu etkinliklerin internet üzerinden yapılması kararlaştırılmıştır. Yaklaşık bir haftadan beri çeşitli sosyal medya organlarında anma etkinlikleri kapsamında yayınlar yapılmaya başlanmıştır.

Diğer yandan Ermenistanda bulunan Ermeni soykırımı Müzesi Vakfı, Ermeni soykırımının Arifesinde Kilikya ve Kilikya Ermenileri başlıklı bir online sergiyi erişime açmıştır. Sergide sözde soykırım anlatisıyla ilgili neredeyse klişe haline gelen bilgilerin ve fotoğrafların kullanıldığı görülmektedir. Ancak burada önemli bir nokta, 1920 yılında Maraşta, Adanada ve Antepde Ermeni çetelerin Fransız ordularıyla birlikte Osmanlıya geldiğinin altının çizilmesidir. Fransızlarla birlikte gelen Ermeni çetelerinin Türk Kurtuluş Savaşı sırasında Fransızlarla birlikte savaştığı ve bunun bir öz savunma gibi gösterilmeye çalışıldığı görülmektedir. Sergiye konu olan broşürlerde kronolojik sırayla Maraş, Adana ve Antep olaylarından bahsedilmektedir.

Maraş olaylarıyla ilgili verilen bilgilere bakıldığında, 1915 yılında şehirde yaşayan 30.000 civarında Ermeninin şehirden ayrılmaya zorlandığı ancak Sevr anlaşması sonrasında bunların yaklaşık 25.000 kadarının şehre geri döndüğünden bahsedilmektedir[2]. Adana olaylarıyla ilgili, Sevk ve İskan kanunuyla yeniden iskan edilen ancak daha sonra geri dönmeyi bir şekilde başaran 8.000 Ermeninin Osmanlı askerleriyle çatıştığından bahsedilmektedir. Antepdeki çatışmalar hakkında ise, Fransızlarla birlikte şehre elen Ermeni askerlerin Türk askerlerine silahlı direniş gösterdiğinden bahsedilmektedir. Türk tarafına ciddi kayıplar verdirilerek yapılan Antep savunmasının başarısına karşılık,

Fransızların Anadolu'dan çekilme kararı almasının Ermenileri zor durumda bıraktığından bahsedilmiş; bu anlaşma sonrasında Fransız askerleriyle gelen Ermenilerin yine Fransızlarla beraber ayrıldıkları belirtilmiştir. Son olarak Ermeni nüfusuyla ilgili 1914 ve 1920 yılları nüfus farkı tabloları verilmiştir. Bu tablolara göre Kilikya bölgesinde (Adana, Mersin, Osmaniye, Maraş, Antep) 1914 yılında 235.000 Ermeninin yaşadığı ancak 1921 yılında 204.500 Ermeni kaldığı belirtilmiştir. Öncelikle verilen rakamlara bakıldığında Anadolu'da 1914 yılında var olduğu söylenen nüfusun büyük bir çoğunluğunun daha sonra geri döndüğü görülmektedir. Soykırım iddiaları açısından bu durum bir tutarsızlık yaratmaktadır. Ayrıca dönenlerin büyük bir kısmının Fransızlarla birlikte Türk Kurtuluş Savaşında karşı cephe'de yer almasının ardından Anadolu'dan çıkartıldığı anlaşılmaktadır. Bu anlatım, Ermenilerin dönemin güçlü ülkeleri tarafından kullanıldığını, bu kez Ermeni kaynakları üzerinden gözler önüne sermektedir.

Bilindiği üzere, Anadolu'daki misyonerler aracılığıyla Ermenilerin bir kısmı İngiltere, Fransa ve Rusya tarafından ülke kurma vaadiyle Osmanlı aleyhinde kışkırtılmıştır.[3] Buna bağlı olarak Osmanlıya karşı isyan hareketlerine girişen Ermeni çeteleriyle bağlantılı kişiler, 24 Nisan 1915'te çıkartılan genelgeyle tutuklanmışlardır. 27 Mayıs 1915 tarihinde ise Osmanlı devleti Sevk ve İskân kanununu çıkartarak, 1. Dünya Savaşı sırasında düşmanlarıyla işbirliği yapabilecek unsurları çatışma bölgelerinden uzaklaştırmak istemiştir. Ermeni soykırımı Müzesinin sergisindeki bilgilerden de anlaşılacağı gibi Osmanlı'nın bu kararı ihtiyati bir karardır.

Görüldüğü üzere 24 Nisan anlatısının pek çok boyutu bulunmaktadır. Detaylara bakıldığında tutarsızlıklar olduğu görülebilmektedir. Bu tutarsızlıkların ancak konusunda uzman tarihçiler tarafından incelenmesi, gerçeklerin tamamen ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Dünyanın Covid-19 salgını nedeniyle yeni bir döneme girdiği düşünülürse, Türk-Ermeni ilişkilerinin de yeni bir döneme girmesi gerekmektedir. Türkiye Cumhurbaşkanı'nın İstanbul Ermeni Patriği aracılığıyla gönderdiği yardım teklifi, böyle bir dönemde ikili ilişkilerde kin gütme değil, yardımlaşma ortamı olması gerektiğinin altını çizer nitelikte bir tekliftir. Ancak Ermeni makamlarca bu teklif son derece tepkili bir şekilde karşılanarak, Ermenistanın gündeminde böyle bir şey olmadığı iletilmiştir. Zürih protokollerinin Ermenistan tarafından tek taraflı iptaliyle ortadan kaldırılmasının ardından, Ermenistanın tavrının, söz konusu kendi vatandaşlarının iyiliği için bile olsa, değişmeyeceği ve Türkiye'ye karşı önyargılı bakış açısının devam ettirildiği görülmektedir.

**Fotoğraf: Massispost*

[1] AVİM, Soykırım İddialarına Dair Tutarsız İfadeler Dikkat Çekmeye Devam Ediyor, Avrasya İncelemeleri Merkezi, 27 Mart 2020, <https://avim.org.tr/tr/Yorum/SOYKIRIM-IDDIALARINA-DAIR-TUTARSIZ-IFADELER-DIKKAT-CEKMEYE-DEVAM-EDIYOR>.

[2] Self defence of Marash, January-February 1920 - Self-Defense in Cilicia During The Armenian Genocide, *The Armenian Genocide Museum-Institute Foundation*, 23 Nisan 2020, <http://www.genocide-museum.am/eng/Kilikia100-07.php>.

[3] Davut Kılıç, Ermeni Meselesi'nin Siyasallaşmasında Emperyalist Devletlerin Rolü, *Ermeni Araştırmaları Dergisi*, Sayı 23-24 (2006), s. 119-140, <https://avim.org.tr/images/uploads/Yayin/Ermeni-Arastirmalari-Sayi-23-24-pdf.pdf>.

Yazar Hakkında :

Tutku Dilaver, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden 2015 yılında mezun olmuştur. 2020 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalına bağlı Kafkasya Çalışmaları Programında tezli yüksek lisansını tamamlamıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

2017 Ağustos ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinde (AVİM) başladığı 6 aylık yabancı dil eğitimi programını tamamlamış, Misafir Araştırmacı olarak AVİM 'de katılmıştır. 2019-2023 yılları arasında AVİM'de Analist olarak çalışmıştır. <https://www.avim.org.tr/forum/ERMENI-KIMLIGINDE-TURKIYE-ONYARGISI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır